

УДК 364.652+[37.091.12:36-051]+005.8

Децюк Тетяна

ORCID 0000-0003-2098-0053
ResearcherID J-2729-2016Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи
Національного університету «Чернігівська політехніка»
(м. Чернігів, Україна) E-mail: tdetsiuk@gmail.com

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПРОЄКТУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах сучасності для фахівців соціальної роботи однією із важливих професійних компетенцій постає вміння проєктування соціальної дії та навички проєктного менеджменту. Формування фундаментальних професійних компетенцій у майбутніх соціальних працівників відбувається здебільшого під час навчання у закладі вищої освіти (ЗВО). Проте, традиційний підхід до навчання у вищій школі фокусується на формуванні знань та навичок пов'язаних здебільшого з наданням соціальних послуг.

Мета роботи. Проаналізувати наукові підходи до формування навичок проєктування соціальної дії, а також запропонувати форми та методи формування даних навичок у здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота» в умовах ЗВО.

Методологія. В основу роботи покладено результати експериментального дослідження, яке проводилося протягом 2017-2020 року на базі Національного університету «Чернігівська політехніка». Використовуються методи аналізу практичного досвіду, педагогічного спостереження.

Наукова новизна. визначено поняття «навички проєктування соціальної дії», запропоновано нові методи формування навичок проєктування соціальної дії у здобувачів вищої освіти, визначено співвідношення підсистем професійного становлення з підходами та методами позааудиторної роботи.

Висновки. Формування навичок проєктування соціальної дії у здобувачів вищої освіти в умовах ЗВО має фокусуватися на трьох складових: аудиторній роботі, позааудиторній роботі та практичній діяльності здобувачів вищої освіти. Вся діяльність в рамках даних складових має бути логічно структурована та узгоджена між собою в площині теорія-практика.

Ключові слова: проєкт, соціальна робота, проєктування соціальної дії, неформальна освіта, позааудиторна робота.

Постановка проблеми. Актуальність роботи. На сучасному етапі розвитку українського суспільства та наявності величезної кількості соціальних проблем постає необхідність пошуку нових

нетривіальних форм і методів соціальної роботи, а отже змінюється і перелік очікуваних професійних компетенцій у фахівців соціальної сфери. Сучасному соціальному працівникові необхідно мати крім професійних навичок (*hard skills*) універсальні м'які навички (*soft skills*), серед яких навички роботи в команді, креативного мислення, лідерські якості, критичне мислення та інші. Все більшого значення набуває проєктна діяльність в соціальній сфері, оскільки за останні 15 років значно збільшилася кількість громадських організацій, місією яких є надання соціальних послуг або вирішення соціальних проблем, а також з'являються державні та муніципальні конкурси проєктів, в яких можуть брати участь і представники державних установ.

Для фахівців соціальної роботи однією із важливих професійних компетенцій в умовах сучасності постає вміння проєктування соціальної дії та навички проєктного менеджменту. Формування фундаментальних професійних компетенцій у майбутніх соціальних працівників відбувається здебільшого під час навчання у закладі вищої освіти (ЗВО). Проте, традиційний підхід до навчання у вищій школі фокусується на формуванні знань та навичок пов'язаних здебільшого з наданням соціальних послуг. За таких умов не розвивається креативне мислення та творчий підхід до вирішення існуючих соціальних проблем. Можливості, які останніми роками відкрилися як громадських організацій, так і для державних установ, а саме можливість брати участь у конкурсах проєктів соціальної дії, вимагають особливих навичок та вмінь. А отже ЗВО мають створити такі умови навчання, за яких у майбутніх соціальних працівників будуть вже під час навчання формуватися дані навички.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематиці управління проєктами присвятили свої наукові доробки Л. Довгань, Г. Мохонько, І. Малик. Ними було видано навчальний посібник «Управління проєктами» для здобувачів вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент». Такі науковці, як В. Белявцева, А. Гнатенко, О. Зінченко у своїх наукових доробках розглядають особливості управління проєктами саме у публічній сфері, а також досліджують питання пошуку фінансового забезпечення проєктної діяльності. За останнє десятиріччя спостерігається значне розширення спектру застосування проєктної діяльності і проєктного підходу зокрема. Так проєктний підхід активно використовується в процесі навчання у закладах освіти різних рівнів акредитації (І. Єрмаков, В. Безкровна, С. Коробов та інші).

Попри значний науковий доробок в царині проєктного менеджменту та створення проєктів, питання формування навичок проєктування соціальної дії у здобувачів вищої освіти в умовах ЗВО залишається не достатньо дослідженим.

Мета. Проаналізувати наукові підходи до формування навичок проєктування соціальної дії, а також запропонувати форми та методи формування даних навичок у здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальна робота» в умовах ЗВО.

Методологія. Протягом 2017-2020 року в Національному університеті «Чернігівська політехніка» було реалізовано науково-дослідний проєкт «Інтегрована модель конкурентоспроможної вищої освіти в Україні за концепцією Quadruple Helix (міждисциплінарний)» за підтримки Міністерства освіти і науки України, в рамках якого здійснювалося експериментальне дослідження щодо ефективності формуючого впливу позааудиторної роботи на особистість здобувачів вищої освіти, їх професійних та універсальних компетенцій, в тому числі компетенції соціального проєктування у майбутніх соціальних працівників. Структура дослідження організована за принципом лінійності та характеризується такими особливостями: у двох групах: експериментальній (116 осіб) та контрольній (89 осіб), усього задіяні 205 здобувачів вищої освіти різних спеціальностей. Протягом 2017-2019 рр. проведено три етапи дослідження: констатувальний (представники ЕГ і КГ, які навчаються на II курсі), формувальний та контрольний (ці ж представники ЕГ і КГ на III курсі). Було розроблено ряд авторських анкет, в тому числі авторську анкету самооцінювання готовності до проєктної діяльності, що складалася із 15 відкритих запитань. Для отримання більшої достовірності експерименту проведено статистичну обробку та порівняльний аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи [2]. В даній публікації ми проаналізуємо результати лише представників спеціальності «Соціальна робота» (31 особа).

Наукова новизна. У результаті проведеного дослідження визначено поняття «навички проєктування соціальної дії», запропоновано нові методи формування навичок проєктування соціальної дії у здобувачів вищої освіти, визначено співвідношення підсистем професійного становлення з підходами та методами позааудиторної роботи.

Результати дослідження. Перш ніж аналізувати наукові підходи та особливості формування навичок проєктування соціальної дії у здобувачів вищої освіти в умовах ЗВО пропонуємо розглянути основні терміни, які використовуються в даній публікації.

Саме поняття «проєкт» розглядають як сукупність обмежених в часі певних дій, що спрямовані на вирішення проблеми або досягнення конкретної мети [8].

На думку науковців А. Ревко та Е. Чумак під соціальним проєктом слід розуміти певну технологію, що надає можливість апробації певної соціальної ідеї. Тобто це певна інтегрована система, що підпорядковується спеціально визначеним цілям та завданням і реалізується відповідно розроблених і затверджених документів: програмам, планам, кошторисам на реалізацію, розрахункам тощо, з урахуванням усіх можливих ресурсів, які є в наявності, серед яких матеріальні, фінансові, трудові,

часові, людські. Науковці наголошують, що соціальний проєкт – це комплекс управлінських рішень та відповідно необхідних заходів для досягнення поставленої мети [4].

Як зазначає В. Луков, соціальний проєкт являється сконструйованою моделлю певної соціальної ініціативи з метою створення чогось нового, підтримки вже існуючого або модернізації наявного соціального оточення [3]. При цьому важливо, щоб модель містила просторово-часові обмеження та позитивно впливала на соціальний розвиток територіальної громади.

Таким чином, відповідно до мети нашого дослідження під поняттям «соціальний проєкт» ми маємо на увазі чітко регламентовану організаційно і в часі діяльність, метою якої є вирішення певної соціальної проблеми чи ряду проблем, або задоволення соціальної потреби на рівні громади, регіону чи держави.

Відповідно під «навичками проєктування соціальної дії» ми маємо на увазі навички проєктної діяльності від пошуку ідеї, коштів на її реалізацію, формування команди до фактичного її втілення з метою вирішення соціальної проблеми чи задоволення соціальної потреби.

Оскільки створення та реалізація проєктів соціальної дії довгий час традиційно асоціювалося із діяльністю лише громадських організацій, в процесі професійної підготовки соціальних працівників це питання вивчалось або зовсім поверхово або взагалі не вивчалось.

Тенденції останніх 10 років свідчать про активну включеність до проєктної діяльності вже і державних установ. Відбувається активне залучення не тільки міжнародних фондів до фінансування соціальних проєктів та ініціатив, а й бізнесу, органів влади та місцевого самоврядування, місцевих меценатів. До розробки та реалізації проєктів соціальної дії активно долучаються соціальні працівники.

У процесі формування навичок проєктування соціальної дії у майбутніх соціальних працівників необхідно створювати умови відповідно до концепції Quadruple Helix: «людський капітал (освіта) – економічний капітал (економіка) – політичний і правовий капітал (влада, місцеве самоврядування) – громадянське суспільство (соціальні інституції, громадський сектор)» [7, 109]. Тобто, університет має активно взаємодіяти щодо створення проєктів соціальної дії чи співпраці в реалізації вже існуючих соціальних проєктних ініціатив з органами влади та місцевого самоврядування, бізнесу та громадських організацій.

Пропонуємо більш детально розглянути результати дослідження, проведеного у 2017-2020 році в НУ «Чернігівська політехніка», зокрема в тій частині, що стосується саме формування навичок проєктування соціальної дії у майбутніх соціальних працівників.

Процес формування навичок проєктування соціальної дії у майбутніх соціальних працівників фокусується на двох складових: аудиторній та позааудиторній роботі. Проаналізуємо кожен із них більш детально.

Аудиторна складова формування професійних навичок являє собою аудиторні заняття в межах навчальної програми, що включає сукупність обов'язкових та вибіркових дисциплін, які здобувач вищої освіти має засвоїти протягом навчання у ЗВО. В рамках професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 231 – «Соціальна робота», освітніми програмами «Соціально-правовий захист» та «Соціально-психологічна допомога населенню» першого рівня вищої освіти (бакалаврського) включено обов'язкову дисципліну «Проєктна діяльність в соціальній роботі», яка викладається на четвертому курсі. Метою викладання навчальної дисципліни «Проєктна діяльність в соціальній роботі» є формування науково-професійного світогляду бакалавра спеціальності «Соціальна робота» в області оцінки проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів, пошук шляхів подолання соціальних проблем і знаходження ефективних методів їх вирішення, а також формування навичок розробки та реалізації соціальних проєктів і програм, здатності виявляти і залучати ресурси для їх реалізації. Предмет вивчення – процес створення та реалізації проєктів соціальної дії.

Навчальна дисципліна включає два змістовних модулі: теоретико-методологічні засади проєктної діяльності та загальні вимоги до написання заявки на отримання гранту. Тобто, під час вивчення даного курсу здобувачі вищої освіти засвоюють теоретичні знання щодо: понять «проєкт» та «проєктна діяльність», вивчають особливості проєктного циклу, підготовчого етапу проєктної діяльності (формування команди проєкту, розвиток партнерства у проєктній діяльності, пошук стейкхолдерів та інше), формування загальної стратегії проєктної діяльності (підходи та значення внутрішньої оцінки організації в процесі підготовки проєктної пропозиції, визначення ресурсів та фінансового забезпечення проєкту та інше), планування проєкту, розробки календарного плану проєкту, бюджетування проєкту, критерії ефективності проєкту та основи грантрайтингу. Лекційний матеріал викладається із використанням мультимедійного пристрою для демонстрації слайдів та відео (за потреби). Весь теоретичний матеріал підкріплюється реальними кейсами з проєктної діяльності університету чи партнерських громадських організацій.

Предмет викладається для здобувачів вищої освіти четвертого курсу, а отже спирається на весь багаж знань про соціальні проблеми в Україні, соціальні інституції, міжсекторальну взаємодію у вирішенні соціальних проблем та всю систему соціального захисту в Україні.

Під час практичних занять активно використовуються тренінгові методики. Тренінг як форма навчання фокусується на максимальному використанні потенціалу, знань і досвіду кожного учасника на практиці, а також на основі спеціальних прийомів створює ефекти «групового навчання» та «групової динаміки».

На думку І. Бега, тренінг являється складовою професійної підготовки фахівців різних спеціальностей за допомогою дещо іншого інструментарію (на відміну від традиційних методів і форм

навчання), який передбачає загальний вплив на особистість учасників, створює оптимальні умови для їхнього розвитку, крім того сприяє підвищенню емоційної стійкості у студентів [1]. Відповідно до мети нашого дослідження «тренінг» – це сучасний інтерактивний метод навчання, який має за мету формування навичок проектування соціальної дії у майбутніх соціальних працівників за допомогою методів неформальної освіти.

У результаті вивчення предмету здобувачі вищої освіти фактично мають розумітися на суті проектування соціальних ініціатив, вміти структурувати свою ідею, визначати мету та завдання проекту, складати календарний план та бюджет проекту, визначати ризики проектної ініціативи та шляхи їх усунення, знати правила та принципи роботи в команді на проектом, знати шляхи пошуку джерел фінансування.

Схожий підхід до викладання має інша обов'язкова дисципліна – «Менеджмент соціальних проектів і програм», що викладається для здобувачів вищої освіти на другому (магістерському) рівні вищої освіти. Метою вивчення навчальної дисципліни «Менеджмент соціальних проектів і програм» є формування науково-професійного світогляду магістра спеціальності «Соціальна робота» в області особливостей процесу керівництва проектами та програмами як в державних установах, так і в NGO, методології оцінювання ефективності проектної діяльності, а також формування навичок керівництва проектною діяльністю та моніторингу і контролю за її якісним виконанням. Предметом вивчення в рамках курсу є процес менеджменту соціальних проектів і програм.

У структурі дисципліни є три змістовні модулі, а саме: загальна характеристика менеджменту соціальних проектів і програм, формування команди проекту та залучення зацікавлених сторін, управління процесами виконання проектів. Під час занять студенти засвоюють знання щодо особливостей соціального менеджменту в проектній діяльності, залучення зацікавлених сторін та використання моделі «Clear», контролювання строків і термінів виконання проектів, управління якістю виконання проекту, а також моніторингу і оцінювання проектів і програм. Практичні заняття також проводяться з використанням елементів не формальної освіти та мають схожу структуру, як і при викладанні попереднього предмету для здобувачів вищої освіти бакалаврського рівня.

У результаті вивчення предмету у здобувачів вищої освіти формуються знання щодо особливостей керування проектною діяльністю, підбір членів команди, розподілення функціональних обов'язків, налагодження співпраці з представниками влади, бізнесу, засобів масової інформації та інших стейкхолдерів проекту, визначення індикаторів якості (якісні та кількісні показники) для проектної пропозиції, особливостей організації внутрішнього та зовнішнього моніторингу та контролю за виконанням проекту.

По суті «Менеджмент соціальних проектів і програм» є логічним продовженням навчальної дисципліни «Проектна діяльність в соціальній роботі». Якщо перша дисципліна робить фокус на основні поняття проектною діяльності та власне на механізми створення проектної пропозиції, то другий орієнтований на більш високий рівень – управління проектною діяльністю. Тобто, отримавши знання про проектну діяльність на четвертому курсі здобувачі вищої освіти можуть пробувати себе в практиці створення проектів у якості членів команди, а під час навчання на магістратурі вони отримують знання, які допоможуть стати лідерами в командах та керувати процесами в проектній діяльності, крім того вони можуть аналізувати та здійснювати моніторинг виконання та перевірку якості соціальних проектів як представники донорської організації.

Ще одним важливим аспектом аудиторної роботи зі здобувачами вищої освіти щодо формування навичок проектування соціальної дії у майбутніх соціальних працівників є застосування проектного методу у виконанні практичних та творчих завдань з інших предметів. Тобто, будь-яке практичне завдання з вирішення певної соціальної проблеми необхідно розробляти та втілювати відповідно до принципів проектного циклу, що представлено на Рис. 1.

Рис. 1. Проектний цикл. Джерело: [6]

Такий підхід дозволить сформувати у майбутніх соціальних працівників проєктний формат мислення, адже досвід громадських організацій свідчить, що попри наявність цікавої нетривіальної ідеї деякі проєктні заявки не підтримуються донорами через низьку обізнаність щодо основ грантрайтингу, невміння вдало структурувати та описати свою ідею, відсутність чіткості в проєктних заявках.

Проте наявність глибоких знань не є достатнім для повноцінної компетентності у сфері проєктної діяльності, а отже аудиторна робота має бути тісно пов'язана з позааудиторною роботою. Причому професійно орієнтовану позааудиторну роботу, метою якої є формування професійних компетенцій, імплементація здобутих знань у практичну діяльність, формування професійної культури та професійного стилю майбутніх соціальних працівників [2, 40]. Так у Національному університеті «Чернігівська політехніка» активно працює Студентська соціальна служба, що є професійно орієнтованим студентським об'єднанням і має за мету:

- формування професійних компетенцій у майбутніх соціальних працівників;
- підвищення рівня практичних знань, умінь та навичок у майбутніх соціальних працівників;
- формування та підвищення у студентів почуття соціальної справедливості та відповідальності;
- допомога і підтримка у розв'язанні соціальних проблем студентів, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- підвищення ролі студентів у вирішенні соціальних проблем міста на локальному рівні;
- впровадження в навчальний процес елементів практичної підготовки студентів у сфері соціальних послуг;
- виховання у студентів толерантності, співчутливості, взаємодопомоги [5].

Протягом 2017-2020 років студенти представники Студентської соціальної служби долучилися у якості волонтерів до реалізації таких проєктів та соціальних ініціатив як: проєкт «Греш-арт майданчики «Еко-планета біля університету» за підтримки Британської Ради (березень – червень 2017 року), проєкт «Людина не товар!» за підтримки ГО «Ла Страда – Україна» та Управління освіти Чернігівської міської ради (жовтень 2017 р. – січень 2018 р.), проєкт «Організація діалогу між жертвами нацизму та іншими людьми, що сприятиме розкриттю особистісного потенціалу ЦГ, збереженню та гідній оцінці їхнього досвіду у громаді» за підтримки Німецького фонду «EVZ» (листопад 2018 р. – вересень 2019 р.), проєкт «Інтерактивні театральні постановки для школярів» на теми «Профілактика булінгу» та «Наслідки ранніх статевоїх стосунків», який реалізувався в рамках бюджету участі м. Чернігова за підтримки Чернігівського міського управління освіти (2019 р.), проєкт «Голос жінки має силу 2020» від ГО «Чернігів Європейський» за підтримки Фондації прав людини (Німеччина) (квітень-грудень 2020 року), проєкт «Разом Ми Сила» за підтримки Фондації прав людини (Німеччина) (липень-листопад 2020 року), фестиваль двійнят та близнюків Che Twins (серпень 2017 р., серпень 2018 р., серпень 2019 р.).

Під час участі у проєктах здобувачам вищої освіти давалися завдання відповідно до знань та вже отриманого попереднього досвіду, тобто використовується принцип stairs або принцип сходів. Цей принцип заключається в тому, що здобувач вищої освіти поступово переходить на новий рівень професійного розвитку після того, як опанує попередній. Ефективність формування навичок проєктування соціальної дії у майбутніх соціальних працівників у процесі позааудиторної діяльності напряму залежить від відповідності етапам професійного становлення під час навчання в ЗВО. Тобто, в системі професійного становлення можемо виокремити чотири підсистеми з відповідними підходами і методами позааудиторної роботи, які представлені в таблиці 1 [2].

Таким чином, на кожному етапі студент в процесі практичного втілення отриманих теоретичних знань формує необхідні навички проєктної діяльності. З кожним новим етапом професійна компетентність в даній галузі зростає від знання основних понять та форм роботи до керівництва всіма процесами проєктної діяльності.

Також важливо зауважити роль викладача в даному процесі. Необхідно відійти від традиційної ролі лектора і контролюючої функції, а перейти на ролі наставника, фасилітатора, тренера і використовувати супервізію замість тотального контролю. Це необхідно, щоб здобувачі вищої освіти отримували більше свободи для творчості та автономію у прийнятті рішень. Адже проєктна діяльність – це діяльність пов'язана з нетривіальним творчим підходом та креативністю.

Результати дослідження засвідчили позитивну динаміку підвищення високого рівня сформованості навичок проєктування соціальної дії у 32 % ЕГ, які були активними учасниками позааудиторної діяльності. Результати ж КГ (ті, хто не є активними учасниками позааудиторної роботи) за цим самим показником становлять лише 18 %. На відміну від аудиторної роботи, яка є обов'язковою, професійно орієнтована позааудиторна робота є добровільною. Отже позитивні ефекти, а саме сформовані в повній мірі практичні навички проєктування соціальної дії, будуть лише у тих студентів, що якісно засвоїли предмети аудиторного циклу та активно включені у позааудиторну діяльність.

Висновки. Формування навичок соціальної дії у здобувачів вищої освіти в умовах ЗВО має фокусуватися на трьох складових: аудиторній роботі, позааудиторній роботі та практичній діяльності здобувачів вищої освіти. Вся діяльність в рамках даних складових має бути логічно структурована та узгоджена між собою в площині теорія-практика. При цьому важлива роль самих здобувачів вищої освіти, вони мають бути активними учасниками процесу, мають долучатися до процесу прийняття

рішень, а не просто бути мовчазними спостерігачами. Для більшої ефективності ЗВО мають співпрацювати з установами соціальної сфери, громадськими організаціями, бізнес структурами, які надають соціальні послуги, тобто різними стейкхолдерами, в рамках діяльності яких реалізуються проекти соціальної дії.

Таблиця 1

**Співвідношення підсистем професійного становлення
з підходами та методами позааудиторної роботи**

	Назва підсистеми	Підходи до позааудиторної роботи	Методи позааудиторної роботи
1	Ціннісно-мотиваційна (1 курс)	Аксіологічний – відображається в орієнтації на цінності, які сприяють задоволенню потреб та відповідають особистим запитам студентів	Застосовуються методи стимулювання до участі у позааудиторній роботі та формування професійної ідентичності учасників Це тренінги, майстер-класи, воркшопи, групова та індивідуальна робота. Завдання для учасників носять відтворювальний характер «за зразком» (конкретні завдання та точні інструкції до виконання).
2	Формуюча (2-3 курс)	Діяльнісний – характерна активна залученість здобувачів вищої освіти до всіх процесів позааудиторної діяльності	Використовуються методи формування професійно важливого досвіду (тренування, пояснення, консультації). Використовується циклічне повторення всіх завдань та участь у різних формах позааудиторної роботи з метою формування навичок проектування соціальної дії у майбутніх соціальних працівників.
3	Організаційна (4 курс)	Професійний – сфокусованість на професійно значимих формах позааудиторної роботи	Використовуються методи формування професійного досвіду (тренування, пояснення, консультації, привчання, експертне оцінювання). Вся діяльність зосереджується на професійно орієнтованих формах та напрямках позааудиторної роботи. Студенти активно включаються у процеси створення та реалізації проектів соціальної дії.
4	Професійно визначена (магістратура)	Проектний – кожне завдання для учасників реалізується за принципом проектного циклу.	Методи самовиховання та самоконтролю, супервізії учасників. Для даного етапу характерним є самостійність учасників, у вирішенні поставлених завдань. Студенти самі обирають форми та методи роботи, шукають інноваційні шляхи вирішення соціальних проблем, пропонують власні креативні шляхи вирішення.

References

- Бех І. Д. Виховання особистості. Особистісно-орієнтований підхід: когнітивно-практичні засади. Київ: Либідь, 2003. 344 с.
Bekh, I. D. (2003). *Vykhovannia osobystosti. Osobystisno-orientovanyi pidkhdid: kohnityvno-praktychni zasady* [Education of personality. Personality-oriented approach: cognitive-practical principles]. Kyiv, Ukraina : Lybid [in Ukrainian].
- Децюк Т. М. Формування професійних компетенцій здобувачів вищої освіти в позааудиторній роботі університету: теорія і практика: монографія. Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2020. 228 с.
Detsiuk, T. M. (2020). *Formuvannia profesiinykh kompetentsii zdobuvachiv vyshchoi osvity v pozaaudytornii roboti universytetu: teoriia i praktyka: monohrafiia* [Formation of professional competencies of students in extracurricular work of the university: theory and practice: monograph]. Ternopil, Ukraina [in Ukrainian].
- Луков В. А. Социальное проектирование. Москва: Изд-во Московского гуманитарного университета: Флинта, 2007. 240 с.
Lukov, V. A. (2007). *Sotsyalnoe proektyrovanye* [Social engineering]. Moskva, Russa [in Russian].
- Ревко А., Чумак А. Фандрайзинг соціальних проектів як інструмент соціального розвитку територіальних громад. *Problems and prospects of economics and management: scientific journal. Chernihiv Polytechnic National University. Chernihiv: Chernihiv Polytechnic National University, 2020. № 3(23). С. 57–65.*
Revko, A., and Chumak, A. (2020). *Fandraizynh sotsialnykh proiektiv yak instrument sotsialnoho rozvytku terytorialnykh hromad* [Fundraising of social projects as a tool for social development of territorial communities]. *Problems and prospects of economics and management: scientific journal*, № 3(23), 57–65. Chernihiv, Ukraina [in Ukrainian].

5. Студентська соціальна служба. Офіційний сайт Національного університету «Чернігівська політехніка». URL: <https://stu.cn.ua/vyhovna-diyalnist/studentska-soczialna-sluzhba/> (дата звернення: 20.11.2021). Studentska socialna sluzhba. Oficijnij sajt Nacionalnogo universitetu «Chernigivska politekhnika» [Student social service. Official site of the Chernihiv Polytechnic National University]. Retrieved from: <https://stu.cn.ua/vyhovna-diyalnist/studentska-soczialna-sluzhba/>.
6. Холявко Н. І., Вербицька А. В., Децюк Т. М., Ревко А. М. Технології формування професійних компетенцій здобувачів вищої освіти: навчально-методичний посібник для викладачів. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2020. 220 с.
Kholiavko, N. I., Verbytska, A. V., Detsiuk, T. M., and Revko, A. M. (2020). Tekhnolohii formuvannia profesiinykh kompetentsii zdobuvachiv vyshchoi osvity: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia vykladachiv [Technologies for the formation of professional competencies of students: a textbook for teachers]. Zhytomyr, Ukraina [in Ukrainian].
7. Холявко Н. І., Вербицька А. В., Децюк Т. М. Концептуалізація блоків інтегрованої моделі конкурентно-спроможної вищої освіти України за концепцією Quadruple Helix. *Інтелект XXI*, 2019. № 4. С. 107–116.
Kholiavko, N. I., Verbytska, A. V., and Detsiuk, T. M. (2019). Kontseptualizatsiia blokiv intehrovanoi modeli konkurentnospromozhnoi vyshchoi osvity Ukrainy za kontseptsiiu Quadruple Helix. *Intelekt XXI* [Conceptualization of blocks of the integrated model of competitive higher education of Ukraine according to the Quadruple Helix concept]. *Intelekt XXI – Intelligence XXI*, 4, 107–116 [in Ukrainian].
8. Що таке проєкт? Сайт «Культура і креативність». URL: <https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/project-management/lecture-17-2> (дата звернення: 20.11.2021).
Shcho take proekt? Sait «Kultura i kreatyvnist» [What is a project? Culture and Creativity website]. Retrieved from: <https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/project-management/lecture-17-2> [in Ukrainian].

Detsiuk T.

ORCID 0000-0003-2098-0053
Researcher ID J-2729-2016

PhD, Associate professor,
Associate Professor of Social Work,
Chernihiv Polytechnic National University
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: tdetsiuk@gmail.com

FORMATION OF SKILLS OF DESIGNING SOCIAL ACTION IN SUPPLIERS OF HIGHER EDUCATION

*In modern conditions for social work professionals one of the important professional competencies is the ability to design social action and project management skills. The formation of fundamental professional competencies in future social workers takes place mostly during studies at a higher education institution (HEI). However, the traditional approach to higher education focuses on the development of knowledge and skills related mainly to the provision of social services. **Article's purpose.** To analyze scientific approaches to the formation of skills of designing social action, as well as to propose forms and methods of formation of these skills in higher education students majoring in «Social Work» in the conditions of free economic education.*

Methodology. The work is based on the results of an experimental study conducted during 2017-2020 on the basis of the National University «Chernihiv Polytechnic». Methods of analysis of practical experience, pedagogical observation are used.

Scientific novelty. the concept of «skills of designing social action» is defined, new methods of formation of skills of designing of social action at applicants of higher education are offered, the parity of subsystems of professional formation with approaches and methods of extracurricular work is defined.

Conclusions. The formation of skills of designing social action in higher education seekers in the conditions of free economic education should focus on three components: classroom work, extracurricular work and practical activities of higher education seekers. All activities within these components must be logically structured and consistent with each other in the field of theory-practice.

Keywords: project, social work, design of social action, non-formal education, extracurricular work.

Стаття надійшла до редакції 25.11.2021

Рецензент: доктор педагогічних наук, доцент Т. В. Янченко